

СТАНОВИЩЕ

От: доц. д-р Стела Константинова Ангова

УНСС, катедра „Медии и обществени комуникации“

Научна специалност „Организация и управление извън сферата на материалното производство“ (онлайн медии)

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по ПН 1.2 Педагогика (Медийна педагогика)

Тема на дисертационния труд: **„Практически аспекти на медийната грамотност“**

Автор на дисертационния труд: **Живко Рачев**

Научен ръководител: **проф. д.н. Данаил Данов**

1. Обща характеристика на дисертационния труд

Структура, обем. Дисертационният труд следва класическа структура - увод, 3 глави, заключение, библиография. Общият обем е 190 страници в word формат на 16 пункта. Използваните литературни източници са 103 на български и английски езици. Трудът ни превежда от теорията (медии, медийна грамотност), през различни европейски документи и практики до резултатите от собствено проучване.

Актуалност на темата. В свръхмедияен свят темата за медийната грамотност не губи своето значение, напротив, тя продължава да е на дневен ред. Нейната важност може да се види в опитите на различни комуникационни специалисти (особено в политическия сектор) да дестабилизируют разбирането на аудиторията за факти и истина. Различни интерпретации се предлагат от медии и анализатори по редица важни теми и в резултат виждаме объркано и несигурно общество. Като резултат общественозначимите теми често не присъстват в медиите (това явно не е само български случай, а масов медияен проблем) или фокусът е изместен към омаловажаване или в търсене на скандалния елемент. Разбира се, темата за медийната грамотност е многоаспектна и може да търсим нейните прояви от работа с компютър и програмата word до темата за отговорността на медиите към подбора на новините, критичност към силните на деня и отговорността им пред аудиторията.

За съжаление, от 2016 г. до сега оценката на експертите за нивото на медийна грамотност у нас е много ниска. Това е само още доказателство за актуалността на темата и необходимостта от сериозни действия – обучения към различни възрастови и социални групи.

На този фон авторът на дисертационния труд правилно поставя акцента върху образователната функция на медиите и за медиите. Съгласна съм с неговата констатация, че докато в други страни технологиите (медиите в по-широк смисъл) се използват успешно за целите на образованието, то у нас има какво да се желае в тази посока. Бих казала, че от страна на държавата отсъства желание да се работи сериозно в тази посока – за разлика от други страни в Европейския съюз, в България няма добре развита държавна политика и ангажимент (ние още нямаме национална стратегия за медийна грамотност и добре организирано обучение в сферата на средното и висшето образование), а това означава висок риск за съществуването на медиен плурализъм. Затова е толкова важно да има медийна педагогика в училищата, чрез която младите хора ще бъдат медийно образовани и ще разбират значението на медийната свобода, медийната отговорност и поведението на аудиторията в медиите.

Важно уточнение по отношение на текста и проведеното изследване е включването на темата за Ковид 19 и как пандемията изведе на преден план значението на медийната грамотност при живот и обучение, пренесени онлайн. Макар авторът да заявява, че съжالياва, че ситуацията е наложила проучването да бъде проведено в условия на пандемия и съответно е поставило ограничения в провеждането на анкетите и интервютата, смятам, че от тук произлиза принос – отговорите позволяват да се очертаят проблеми и да се предложат решения. Кризата наистина в образователен и комуникационен план предложи възможности, които могат да бъдат използвани и в нормална среда. Случи се нещо, което авторът нарича принудително придобита медийна грамотност

В първа глава „Медийното образование в контекста на връзката на педагогиката и медиите“ авторът се фокусира върху аспектите на медийната грамотност в образователните системи. Анализирани са теоретичният подход за изучаване на медиите в зависимост от възрастовите групи и в контекста на значението на публичните комуникации и участието на родителите, учителите и учениците в медийния процес. Авторът правилно насочва вниманието към взаимовръзката между изграждането

на медийна грамотност у децата и учениците и тяхното умение за социализация и за гражданско участие.

Акцентът във *втора глава, озаглавена „Теоретико-експериментални параметри на изследването“*, е поставен върху анализ на редица европейски документи. Заедно с това е направено сравнение на практики в държави от Европейския съюз, основно Франция и България. Този анализ показва сериозно изоставане на България от другите страни по теми като гражданската отговорност на хората; уважение към другите; намаляване или премахване на цифровото разделение; развитие на способността да се прави информиран избор, особено по отношение на незаконно и вредно съдържание онлайн и т.н.

Трета глава предлага „Анализ на ефективното формиране на медийната грамотност сред субектите на медийното образование“. Тук са представени резултатите от мащабно общоевропейско изследване с четири основни въпроса:

1. Самостоятелно използване на медийните технологии от децата, учениците, учителите и родителите.
2. Информационна натовареност на децата, учениците, учителите и родителите при възможните неблагоприятни въздействия на медиите.
3. Практически аспекти при контактите на децата, учениците, учителите и родителите и социалните групи с медиите.
4. Групиране на възможните аспекти на контактите семейните общности с медиите.

Изследването позволява да се проследи връзката медии – образование от гледна точка на три важни групи – децата (учениците), родителите и учителите. Получените резултати са важни и предлагат разбиране за това как да се случи качествено интегриране на медийната грамотност в образователния процес. Идентифицираните проблеми биха могли да намерят добри решения за отстраняването им. Едната тенденция авторът вижда в посока работа върху разширяването на цифровите умения на децата, а другата тенденция може да бъде разработена чрез разширяване на връзките между училището и неговите партньори.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Живко Рачев предлага три научни приноса, които приемам за коректно дефинирани. Той ги е систематизирал от гледна точка на:

- *принос към теорията* (анализ на връзката медии – образование), което му позволява да дефинира дигиталната и медийна грамотност като подход и процес, който се отнася към целите на медийното образование;
- *изследователски принос* (измерена е относителната ефективност на разнообразно посредничество или методите за изграждането на медийната грамотност при децата и учениците);
- *практически принос* (разгледани са практическите аспекти на медийната грамотност насочена към децата, учениците и конкретни социални групи).

4. Критични бележки, препоръки и въпроси

Най-съществената ми бележка е по отношение на мястото на такива атрибути на научното изследване като обект, предмет, цели, задачи, хипотеза, методология. Те са включени във втора глава, докато мястото им е в увода. Ако авторът има намерение да издаде като книга своя дисертационен труд, трябва внимателно да направи техническа редакция на текста – пропуснати думи, цитирания, преименуване на някои „таблици“ в диаграми.

Разбира се, тези бележки в никакъв случай не обезценяват текста и не отнемат от неговите достойнства.

Имам два въпроса към докторанта:

(1) Кои слаби места в образователния процес осветли пандемията от гледна точка на умения и компетентности, основно при учителите?

(2) Кое беше най-голямото предизвикателство за учители, родители и ученици в контекста на медийната грамотност, пред което бяха изправени учители, родители и ученици и как то е решено в изследваните страни?

5. Заключение

Дисертационният труд има силен практико-приложен характер (без да омаловажавам теоретичната работа). Засяга важна и недостатъчно разработена тема за

практическото обучение по медийна грамотност. Констатацията за връзката между медийното знание и социалния живот дава важна насока кой е същественият акцент в дискусиата за медийната грамотност и за развитието на медийната грамотност. Медийната грамотност не е само употреба на цифрови инструменти, но, както Живко Рачев доказва, тя е важна за гражданското общество и за плуралистична медийна среда, защото учи на критично мислене. Използваният изследователски подход – експлоративно проучване е правилно подбран, за да се изпълнят поставените цели. Текстът отговаря на ЗРАСРБ, а дисертантът сериозно надхвърля минималните национални изисквания с посочените 10 публикации – 7 на български език и 3 на английски. Авторефератът коректно представя същността на текста. Това ми дава основание да предложа на научното жури да присъди образователна и научна степен „доктор“ в професионално направление 1.2. Педагогика (Медийна педагогика) на Живко Георгиев Рачев за неговия труд на тема **„Практически аспекти на медийната грамотност“** и да заявя, че ще дам своя положителен глас.

31.08.2023

Доц. д-р Стела Ангова